

Twintig jaar CCKL Medische laboratoria op één kwaliteitslijn

Foto: Ellen den Ouden, St. Elisabeth Ziekenhuis Tilburg

Ing. Siebe Slagter M.Sc., directeur van CCKL-bureau:
"Wij toetsen niet alleen het kunstje, maar ook de kunde om het kunstje uit te voeren."

In 1981 zag de Stichting CCKL het licht. 'Samenwerking tussen beroepsbeoefenaren, industrie en overheid ter bevordering van de kwaliteitsbeheersing van het laboratoriumonderzoek in de gezondheidszorg', zo luidde de doelstelling. Dat was ambitieus en niet eenvoudig. Toch is het tere kasplantje van weleer uitgegroeid tot een flinke boom met stevige wortels. "De scherp vooruitziende blik van de initiatiefnemers heeft ervoor gezorgd dat Nederland absoluut een voortrekkersrol vervult als het gaat om kwaliteit in medische laboratoria," betogen Siebe Slagter en Anton Buiting.

Utrechts IVF-laboratorium geaccrediteerd, kopte het CCKL-bulletin in oktober vorig jaar. "Het eerste IVF-lab en dat was voor ons weer een mijlpaal," licht de directeur van CCKL-bureau, ing. Siebe Slagter M.Sc., toe en schetst hiermee tevens de ambitie van CCKL: "Nederland telt ongeveer vierhonderd medische laboratoria met specialismen variërend van klinische chemie tot klinische embryologie of behorend bij medische instellingen als bloedbanken, ziekenhuisapotheken en klinisch genetische centra. Van de vierhonderd zijn er op dit moment vijftien CCKL-geaccrediteerd, voor het leeuwendeel klinisch chemische labs. Wij willen op de eerste plaats dit aantal graag snel uitbreiden, maar daarnaast ook de hele breedte van het veld bestrijken. Het Utrechtse IVF-lab is

duis dus weer een nieuwe loot aan de stam en dat vinden we belangrijk." CCKL staat voor Stichting voor de bevordering van de kwaliteit van het laboratoriumonderzoek en voor de accreditatie van laboratoria in de gezondheidszorg. De Stichting brengt de vele verschillende medische laboratoriumdisciplines bijeen om samen met industrie en overheid de zorg voor kwaliteit te delen. Het was dr. J. Spaander, die eind jaren zeventig, als directeur generaal van het toenmalige Rijksinstituut voor Volksgezondheid, het belang inzag van een gezamenlijke aanpak. Zijn initiatief leidde in 1981 tot de oprichting van Stichting CCKL, wat je voor die tijd zou kunnen noemen 'een kwaliteitsinstituut avant la lettre'. Slagter: "In twintig jaar is er natuurlijk heel veel gebeurd, maar aan de wortels van

haar bestaan, namelijk de zorg voor kwaliteit in medische laboratoria, is nooit meer getornd." Dr. Anton Buiting, arts-microbioloog en vertegenwoordiger van de Nederlandse Vereniging van Medische Microbiologie is sinds kort voorzitter van CCKL. Hij onderschrijft de noodzaak van een gezamenlijke verantwoordelijkheid, hoe zeer de individuele belangen en specialismen van de diverse betrokken beroepsgroepen ook uiteenlopen: "De Stichting telt op dit moment veertien deelnemers bestaande uit beroepsverenigingen, industrie, rondzendorganisaties en semi-overheid. Allen delen één gemeenschappelijk activiteit: het werk in en met medische laboratoria. Ik zie het als onze taak om alle verschillende bloedgroepen op één lijn te krijgen als het gaat om kwaliteitsdenken."

Vakbekwaam
De media besteedden in juli 1995 veel aandacht aan de geboorte van een tweeling waarbij de beide baby's een verschillende huidskleur hadden. Een fout van het IVF-laboratorium bleek de oorzaak. Hoewel het lab werkte volgens de

Betrouwbaarheid
vanaf monstername
tot en met diagnose

Dr. Anton Buiting, arts-microbioloog en voorzitter van CCKL: "Artsen, aanvragers en ook patiënten willen dat kwaliteit zichtbaar en toetsbaar is."

geldende en gebruikelijke richtlijnen voor IVF-laboratoria, heeft dit kunnen gebeuren. Buiting is als arts-microbioloog in het Elisabeth Ziekenhuis Tilburg onder meer nauw betrokken bij het Tilburgse IVF-laboratorium: "Een incident als dit maakt de noodzaak om te investeren in een kwaliteitssysteem duidelijk." Zo'n kwaliteitssysteem moet afgestemd zijn op de typische activiteiten in het betreffende lab. En het is juist dit maatwerk waarin CCKL zich helemaal heeft gespecialiseerd. Buiting vervolgt: "In medische laboratoria ligt veel meer dan in chemische en industriële laboratoria de nadruk op het pré en post analytisch traject. Dat betekent dat niet alleen de kwaliteit van het getal en de organisatie telt, maar ook vakbekwaamheid en patiëntgerichtheid." Slagter vat het bondig samen: "Wij kijken niet alleen naar het kunstje, maar ook naar de kunde." Hiermee gaat een CCKL-accreditatie een stapje verder dan een 'gewone' certificatie: "Bij certificering wordt gekeken of een laboratorium over een kwaliteitssysteem beschikt en daarnaar handelt, terwijl wij ook de interpretatie van

meetuitslagen beoordelen en toetsen of de resultaten van behandelingen en tests bevredigend zijn en of de procedures voldoen aan de vigerende wetgeving en richtlijnen van de beroepsgroep."

Officieel erkend Slagter is al sinds 1989 betrokken bij CCKL. Eerst als medewerker bij het RIVM, dat jarenlang onderdak heeft geboden aan de Stichting, en sinds 1998 als directeur van het zelfstandig gevestigd 'bureau-CCKL'. "We zijn in twintig jaar uitgegroeid tot een volwassen instituut. Sinds april van dit jaar opereren we als CCKL 'nieuwe stijl' waarin de twee belangrijke pijlers van ons bestaan zijn ondergebracht: belangenbehartiger van de aangesloten leden waar het gaat om kwaliteit van laboratoriumonderzoek in de gezondheidszorg en accreditator van laboratoria in deze sector."

CCKL heeft haar huidige positie te danken aan één van haar vroegste initiatieven: de introductie van een CCKL-Praktijkrichtlijn. Slagter die mede aan de wieg heeft gestaan van de eerste editie, die in 1989 verscheen: "Dit document is een belangrijke basis geweest om de rijen te sluiten. Het is een algemene richtlijn voor medische laboratoria, die door elke beroepsdiscipline vertaald kan worden naar de eigen situatie. Want werkwijze en specifieke activiteiten in een IVF-lab zijn bijvoorbeeld heel anders dan die in een algemeen klinisch lab." Voordeel voor de CCKL-aangesloten beroepsverenigingen is dat zij zelf specifieke expertise en deskundigheid kunnen inbrengen om het kwaliteitssysteem helemaal af te stemmen op de eigen discipline. Onlangs is de derde editie van deze Praktijkrichtlijn uitgebracht. Het document heeft inmiddels zoveel status gekregen dat het is vertaald naar het Engels en het Frans en het uitgangspunt is geweest voor de ontwikkeling van een internationaal document getiteld 'quality management in the medical laboratory' (ISO 15189). Toen het kwaliteitsdenken in de tweede helft van de jaren tachtig een grote vlucht nam, wierpen vele organisaties zich op als onafhankelijke beoordelaar. Gelukkig zijn bevoegdheden en posities van alle verschillende instanties zo langzamerhand uitgekristalli-

seerd en CCKL heeft zich daarbij duidelijk geprofileerd. Slagter: "Wij zijn officieel erkend als accreditatie-instituut voor de medische laboratoria. Met name de overeenkomsten die we hebben getekend met de Raad voor Accreditatie (RvA), eind 1999, en met het Nederlandse Instituut voor Accreditatie van Ziekenhuizen (NIAZ), vorig jaar, hebben onze huidige positie vastgelegd. In de praktijk betekent het bijvoorbeeld dat we opereren naast (en niet onder) de Raad van Accreditatie."

Behoeftte groeit

Terwijl toetsingsystemen en beoordelende instanties zich verder professionaliseren, groeit in de laboratoria het kwaliteitsbewustzijn. Toch blijkt het relatief lang te duren voordat alle inspanningen leiden tot officiële kwaliteitskeurmerken zoals een CCKL-accreditatie. Slagter: "Gelukkig zien we de laatste jaren de koudwatervrees afnemen en lijken laboratoria meer menskracht en middelen te kunnen en willen vrijmaken voor kwaliteitsborging. We zien dat het verloop van het accreditatieproces van medische laboratoria een sigmoidale curve volgt, waarvan we inmiddels de 'slow start' achter de rug hebben. We zitten nu in het steile stuk, waarbij het proces in een stroomversnelling lijkt te komen." Buiting ziet vanuit de praktijk ook de behoefte aan accreditatie groeien: "Artsen, aanvragers en niet te vergeten onze uiteindelijke klant, de patiënt, willen dat kwaliteit zichtbaar en toetsbaar is." Als voorzitter van CCKL wil hij de komende jaren graag een stevig steentje bijdragen om het kwaliteitsdenken verder te stimuleren en vanuit verschillende medische laboratoriumdisciplines verder te professionaliseren: "Daarmee creëren we niet alleen een op maat gesneden kwaliteitssysteem voor elk soort medisch lab, maar ook draagvlak voor het belang ervan van binnenuit." Slagter verwacht dat over ongeveer vijf jaar het merendeel van de vierhonderd labs is geaccrediteerd: "Zorgverzekeraars zullen de druk opvoeren en ook verscherpte controle op naleving van de Kwaliteitswet Zorginstelling (1996) zal steeds meer laboratoria over de streep trekken." ●

Marian van Opstal

Alle 'bloedgroepen' door één en dezelfde kwaliteitsdeur